

Nuorten
välivuosi
-projekti

Sari Oksanen

Eeva Suokas

Leena-Maria Suurakka

Vinkkejä nuoren ohjaukseen

Lukijalle

Opasvihko on syntynyt Tampereen työvoimatoimiston hallinnoiman ESR-osarahoitteen Nuorten välivuosi -projektin lopputuotoksena. Nuorten välivuosi -projektin tavoitteena on ollut tsemptata 17–24-vuotiaita koulutussuuntautuneita nuoria onnistuneiden koulutus- ja työvalintojen tekemiseen.

Projektin tavoitteena on ollut myös onnistuneita koulutus- ja uravalintoja edesauttavan ohjausprosessin ja siinä käytettävien työvälineiden kehittäminen.

Projektin keskeisin huomio tiivistyy lauseessa:

”Nuoren koulutus- ja uravalintoihin kytkeytyvä ohjausprosessi on jatkumo, missä jokainen ohjauskäynti ja kulloinkin valitut toimenpiteet kytketään nuoren koulutuksellisen tavoitteen selventämiseen.

Toteutumista seurataan sekä arvioidaan yhdessä suhteessa asetettuun tavoitteeseen.”

Ajan trendinä on siirtää palveluita sähköisiksi luottaen ihmisten kykyyn etsiä ja jäsentää tietoa. Saatavilla oleva runsas tietomassa ei kuitenkaan aina muutu nuorelle omakohtaiseksi tiedoksi. Nuoret esittävätkin usein

kysymyksen: **”Mitä tämä minun kohdallani tarkoittaa?”**

Prosessimaisessa ohjauksessa pyritään siihen, että tiedon työstäminen nuorelle omakohtaiseksi helpottaa nuorta määrittelemään omia koulutuksellisia tavoitteitaan sekä edesauttaa onnistuneiden ja kestävien koulutus- ja uravalintojen tekemistä.

Opasvihkossa annetaan vinkkejä miten ja millaisilla työvälineillä prosessimaista ohjausta voidaan toteuttaa!

Onnistumisen edellytyksiä tavoitteelliseen työskentelyyn

- ▶ Opasvihkossa esitettävien toimenpiteiden tulee olla osa isompaa kokonaisuutta eli nuoren koulutus- ja urasuunnitteluprosessia ja erityisesti koulutuksellisen tavoitteen määrittelyä (ei irrallisia toimenpiteitä ilman tavoitetta).
- ▶ Ohjaajan ja ohjattavan tulee olla tietoisia tästä laajemmasta kokonaisuudesta, jonka osana toimenpiteitä käytetään.
- ▶ Valittujen toimenpiteiden käyttö on aina asiakkaan tilanteeseen räätälöity prosessi. Yksilöohjauksen avulla varmistetaan ennen ja jälkeen toimenpiteen:
 - että toimenpiteet eivät jää irrallisiksi, merkitystä vailla oleviksi tapahtumiksi
 - että ohjattava pystyy hyödyntämään toimenpiteistä saamiaan tietoja ja kokemuksia pohtiessaan halukkuuttaan suuntautua kyseiselle alalle
 - että ohjauksessa jatketaan edelleen koulutus- ja urasuunnitelman eteenpäin viemistä nuoren tarpeen mukaisesti.

”Parasta tässä on ollut ihmisten tuki.”

”Ohjaajilla on ollut aikaa selvitellä eri vaihtoehtoja ja mielenkiintoa käydä niitä läpi asiakkaan kanssa.”

VALMENNUS- JA PREPPAUSKURSSIT

”Uusia näkökulmia tulevaisuuden valintoihin.”

”Valmennuskursseilta sai tukea ja apua sekä motivaatiota lisää.”

”Ainutkertainen ja paljon informaatiota, ettei kaikkea ehtinyt edes tiedostaa.”

YKSILÖOHJAUS

”Yksilöohjauksessa olen voinut suunnitella konkreettisesti tulevaisuutta ja samalla seurata miten olen pysynyt tavoitteissa.”

”Tapaamiset ovat henkilökohtaisia ja asioita ei ole pyöritelty yleisellä tasolla.”

AMMATTIALAKOHTAISET TEEMAPÄIVÄT

”Tavoitteet ovat tulleet hyvin esiin ja olen saanut hyödyllisiä neuvoja.”

”Luennoitsijoiden omat kokemukset valaisivat lisää asiaa.”

”Tietoa myös opiskelusta.”

TYÖHARJOITTELU

”Olen nähnyt oikein työelämää.”

”Tärkeää tietoa tulevaisuutta varten opiskeluun liittyen.”

”Sain sen aikana hankittua tärkeitä yhteistyöverkostoja, jotka ovat erityisen tärkeitä tulevaisuudessa.”

”Työharjoittelu oli lottovoitto.”

Sisällys

Yksilöllinen ohjaus

– osista kokonaisuuteen

s. 3

Ohjattu tutustumiskäynti oppilaitokseen ja koulutuksiin

– tutustumisella todeksi

s. 4

Ohjattu tutustumiskäynti yritykseen ja työtehtäviin

– selkeyttä urakuviin

s. 4

Valmennus- ja preppauskurssit

– menestystä pääsy- ja valintakokeisiin

s. 5

Ammattialakohtanen teemapäivä

– mielikuvista faktaksi

s. 7

Ohjattu työharjoittelu

– varmuutta koulutusvalintoihin ja työllistymiseen

s. 7

Yksilöllinen ohjaus

– osista kokonaisuuteen

Ohjausprosessi on jatkumo, missä jokainen ohjauskäynti ja kulloinkin valitut toimenpiteet kytketään nuoren koulutuksellisen tavoitteen selventämiseen ja toteutumista seurataan sekä arvioidaan yhdessä suhteessa asetettuun tavoitteeseen.

Palvelussa on tärkeää painopisteen siirtäminen informaation jakamisesta ohjausotteeseen, jolla tuetaan sekä autetaan nuorta itseään tekemään valintoja ja motivoitumaan passiivisuudesta aktiiviseksi toimijaksi.

Lähtökohtana ohjausprosessille on nuoren oma tarve ja halu:

- määritellä tarkemmin omaa koulutuksellista tavoitettaan ja työllistymistään
- saada tukea ja innostamista koulutus- ja urasuunnittelussa
- saada henkilökohtaista keskusteluaikaa.

”Sain keskittää omat asiat yhdelle ihmiselle, eikä tarvinnut seilata monen ihmisen välillä ja kertoa jokaiselle samoja asioita uudestaan.”

Tryölista

- > Ohjauksessa ensimmäinen tavoite on saada syntymään luottamuksellinen ja kuunteleva keskusteluyhteys.
- > Ohjauksessa edetään yksilöllisesti ja hahmotetaan nuoren elämäntilannetta kokonaisuudessaan.
- > Haaveiden, toiveiden ja ajatusten purkamisen kautta lähdetään konkretisoimaan nuoren omia realistisia lähtötasoja ja mahdollisuuksia sekä yhdessä asettamaan lähiajan tavoitteita.
- > Realististen tavoitteiden pohjalta valitaan yhdessä koulutussuunnitelmaa eteenpäin vieviä toimenpiteitä:
 - ohjattu työharjoittelu
 - koulutus- ja työkokeilu
 - tutustuminen työtehtäviin ja/tai koulutuksiin
 - preppaus- ja valmennuskurssit, ohjaavat koulutukset
 - alakohtaiset teemapäivät.
- > Käyntikerrat ja valitut toimenpiteet sidotaan prosessimaiseksi jatkumoksi, jonka aikana toimenpiteitä tulee seurata sekä arvioida yhdessä niiden onnistumista suhteessa asetettuun tavoitteeseen.
- > Ohjauksen perustana tulee olla tasa-arvoisuus ja sen tulee olla:
 - keskustelevaa/kuuntelevaa
 - yksilöllistä/oikea-aikaista
 - tavoitteellista/suunnitelmallisesti etenevää
 - realistista elämäntilanteessa
 - pyrittävä yhteiseen ymmärrykseen päämäärästä.
- > Ohjauksen päättämisessä on tärkeää, että yhteisesti käydään läpi prosessin kulkua ja analysoidaan tulosta.
- > Ohjauksen tavoitteena on synnyttää nuorelle itselleen halua sekä taitoa omien ajatustensa prosessointiin ja yksilöllisten tavoitteiden tekemiseen.

Ohjattu tutustumiskäynti oppilaitokseen ja koulutuksiin

– tutustumisella todeksi

Työlista

Ennen:

1. Nuori, ohjaaja tai he yhdessä kartoittavat kiinnostavia koulutuksia ja niitä tarjoavia oppilaitoksia. Oppilaitoksista valitaan kiinnostavin, jonne nuori tai ohjaaja soittaa ja kysyy vierailumahdollisuutta.
2. Ohjaaja keskustelee etukäteen opettajan/opinto-ohjaajan kanssa tutustumiskäynnin tarkoituksesta, jotta opettaja/opinto-ohjaaja osaa kertoa ”oikeita” asioita. Lisäksi sovitaan alan opiskelijan mukana olemisesta.
3. Nuori ja ohjaaja määrittelevät yhdessä tutustumiskäynnille tarkoituksen ja tavoitteen sekä työstävät yhdessä listan, millaisiin asioihin tutustujan kannattaa kiinnittää huomiota tutustumiskäynnillä.

Ohjattua tutustumiskäyntiä oppilaitokseen käytetään, kun yksilöohjauksessa yhdessä nuoren kanssa todetaan tarve saada tietoa:

- erilaisista oppilaitoksista
- koulutusaloista
- koulutusalojen opetussisällöistä
- koulutusalojen opiskelijalle asettamista vaatimuksista
- koulutuksen mahdollistamista työtehtävistä.

Aikana:

4. Nuori käy yksin tai muiden samasta alasta kiinnostuneiden nuorten kanssa tutustumiskäynnillä. Ohjaaja on mukana tarvittaessa ja erityisesti ryhmäkäynneillä.
5. Opettaja/opinto-ohjaaja ja alan opiskelija esittelevät kattavasti oppilaitoksen eri koulutuksia/koulutusta.

Jälkeen:

6. Tutustumiskäynnin jälkeen yksilöohjauksikäynnillä:
 - käsitellään tutustumiskäynnille asetettujen tavoitteiden toteutumista ja
 - tarkennetaan nuoren koulutus- ja työllistymistavoitetta saatujen tietojen sekä kokemusten avulla.
7. Ohjauksessa jatketaan edelleen koulutus- ja urasuunnitelman eteenpäin viemistä nuoren tarpeen mukaisesti.

Ohjattu tutustumiskäynti yritykseen ja työtehtäviin

– selkeyttä urakuviin

Työlista

Ennen:

1. Nuori ja ohjaaja kartoittavat kiinnostavia yrityksiä ja miettivät tutustumiskäynnille tarpeenmukaisen keston (muutamasta tunnista useampaan päivään).
2. Yhteisvoimin valitaan kiinnostavin/kiinnostavimmat yritykset, joihin nuori tai ohjaaja soittaa ja kysyy vierailumahdollisuutta.
3. Ohjaaja keskustelee etukäteen työnantajan kanssa tutustumiskäynnin tarkoituksesta, jotta työnantaja osaa kertoa ”oikeita” asioita. Tarvittaessa sovitaan yrityksen työntekijöiden mukana olemisesta.
4. Nuori ja ohjaaja määrittelevät yhdessä tutustumiskäynnille tarkoituksen ja tavoitteen sekä työstävät yhdessä listan, millaisiin asioihin tutustujan kannattaa kiinnittää huomiota tutustumiskäynnillä.

Ohjattua tutustumiskäyntiä yritykseen käytetään, kun yksilöohjauksessa yhdessä nuoren kanssa todetaan tarve saada tietoa:

- ammattialoista ja alojen tulevaisuudennäkymistä
- työtehtävistä ja niiden sisällöistä
- työtehtävien työntekijälle asettamista osaamisvaatimuksista
- alalle johtavasta koulutuksesta ja sen tärkeydestä
- työnsaantimahdollisuuksista.

Aikana:

5. Nuori käy yksin tai muiden samasta alasta kiinnostuneiden nuorten kanssa tutustumiskäynnillä. Ohjaaja on mukana tarvittaessa ja erityisesti ryhmäkäynneillä.
6. Työnantaja ja työntekijät esittelevät kattavasti työpaikan eri työtehtäviä ja ammattialaa. Nuori voi varsinkin useamman päivän kestäväällä tutustumiskäynnillä konkreettisesti paikan päällä seurata työhön kuuluvien tehtävien suorittamista.

Jälkeen:

7. Mikäli tutustumiskäynti on useamman päivän mittainen, käy ohjaaja työnantajan kanssa palautekeskustelun tutustumiskäynnin jälkeen ja kerää tutustujalta sekä työnantajalta kirjallisen palautteen.
8. Tutustumiskäynnin jälkeen yksilöohjauksikäynnillä:
 - käsitellään tutustumiskäynnille asetettujen tavoitteiden toteutumista ja
 - tarkennetaan nuoren koulutus- ja työllistymistavoitetta saatujen tietojen sekä kokemusten avulla.
9. Ohjauksessa jatketaan edelleen koulutus- ja urasuunnitelman eteenpäin viemistä nuoren tarpeen mukaisesti.

Valmennus- ja preppauskurssit

– menestystä pääsy- ja valintakokeisiin

Valmennus- ja preppauskurssit ovat koulutus- ja urasuunnittelun työvälineitä, joita käytetään:

- jäsenettäessä, täsmennettäessä ja varmennettaessa nuoren koulutuksellista tavoitetta.
- valmennettaessa nuorta pääsy- ja valintakokeisiin.

Kesto:

intensiivijakso 5–10 päivää sekä mahdollisesti kerran kuukaudessa seurantapäivä pääsykokeisiin asti.

Osallistujien määrä:

max. 10 henkilöä/valmennus.

Opetusmuodot:

- > lähiopetus; luennot, ryhmätyöt ja yksilötehtävät
- > vierailevat luennoitsijat, esim. edustajat oppilaitoksista tai yrityksistä
- > yksilöohjaus
- > kolmikantakeskustelut; kouluttaja, nuori ja ohjaaja keskustelevat valmennuksen aikana nuoren tekemistä suunnitelmista.

Yksilöohjauksessa jatketaan edelleen koulutus- ja urasuunnitelman eteenpäin viemistä nuoren tarpeiden mukaisesti ja varmistetaan, että nuori pystyy hyödyntämään valmennuskurssilta saamiaan tietoja valmistautuessaan pääsy- tai valintakokeisiin.

Esimerkkejä valmennus- ja preppauskurseista

”Kouluttajat hyviä ja nuorekkaita.”

”Valmennuskurssilta sai tukea ja apua sekä motivaatiota lisää. Niissä oli hyvä sisältö ja samassa tilanteessa olevia ihmisiä.”

”Valintakokeita varten sai ryhmätyötaitoja.”

”Kokonaisuudessaan hyvä motivaation kasvattaja.”

1. Kohti yliopistoa ja Kohti ammattikorkeakoulua -valmennukset

Valmennuksissa lisätään yliopistoon ja ammattikorkeakouluun pyrkivien valmiuksia valmistautua mahdollisimman tehokkaasti pääsy- ja valintakokeisiin sekä menestyä niissä.

”Kurssin jälkeen tuli sellainen olo, että jos jotain kunnolla haluaa, niin siihen kyllä pystyy!”

Tavoite:

- tarkennetaan ja varmennetaan osallistujien koulutustavoitteita
- annetaan niitä valmiuksia ja työskentelymenetelmiä, joita nuoret tarvitsevat pääsy- ja valintakokeisiin valmistautumisprosessissa
- opetetaan pitkäjänteiseen työskentelyyn pääsykokeisiin valmistautumisessa
- opetetaan tavoitteen asettamisessa ja aikatauluttamisessa sekä aikataulussa pysymisessä
- tehdään varasuunnitelmia päätavoitteen rinnalle

Sisältö:

- tarkennetaan ja varmennetaan osallistujien koulutustavoitteita
- tutustutaan yliopistojen/ammattikorkeakoulujen tarjoamiin koulutusaloihin ja niiden sisältöihin
- saadaan realistista tietoa, millaista opiskelu yliopistossa/ammattikorkeakoulussa on ja mitä opiskelu vaatii
- lujitetaan uskoa itseensä ja omiin mahdollisuuksiinsa
- selvitetään omia oppimisvalmiuksia ja omaa oppimistyyliä
- jännittäminen ja sen hallinta
- määritellään realistisesti tavoiteltava opiskelupaikka
- harjoitellaan luku-, muisti- ja vastaustekniikoita
- laaditaan lukusuunnitelma pääsykokeita varten
- harjoitellaan pääsykokeissa käytettäviä ryhmä- ja haastattelutilanteita sekä soveltuvuusarvioinneista selviämistä
- seurantapäivillä tarkistetaan lukusuunnitelmien toteutumista ja tsemptaan jatkoon

2. Kohti koulutusta -valmennus

Valmennus on tarkoitettu nuorille, jotka ovat orientoituneet opiskelemaan pyrkimiseen, mutta joilla ”oman alan” löytäminen on vielä avoinna tai nuorille, joilla ”oma ala” on valittuna, mutta jotka tarvitsevat vielä tukea ja varmistusta päätökselleen.

Tavoite:

- tutustua erilaisiin ammattialoihin, työtehtäviin ja alojen työllistävyyteen
- saada tietoa erilaisista koulutusmahdollisuuksista ja niiden antamista valmiuksista eri tehtäviin
- saada realistinen käsitys eri alojen sopivuudesta itselle
- määritellä selkeä koulutuksellinen tavoite
- vahvistaa omaa uskoa itseensä ja aloittaa työskentely tavoitetta kohti
- hankkia koulutuksellista tavoitetta tukeva harjoittelu- tai työpaikka

Sisältö:

- kartoitetaan osallistujien lähtökohdat, vahvuudet ja osaamisalueet sekä hahmotetaan kehittymisen tarpeet
- selvitetään omia oppimisvalmiuksia ja omaa oppimistyyliä
- tutustutaan erilaisten koulutusväylien tarjoamiin koulutusmahdollisuuksiin ja kytketään niitä omiin kiinnostuksiin sekä vahvuuksiin
- vahvistetaan itseluottamusta ja motivaatiota
- jännittäminen ja sen hallinta
- määritellään realistisesti tavoiteltava opiskelupaikka ja tehdään konkreettinen etenemissuunnitelma
- aloitetaan työskentely sovitusti kohti tavoitetta

3. Toinen mahdollisuus -valmennus

Valmennus on tarkoitettu nuorille, jotka ovat hakeneet opiskelemaan, mutta eivät tulleet valituksi hakemaansa koulutukseen. Valmennuksessa motivoidaan, innostetaan ja tuetaan nuoria hakemaan uudelleen opiskelemaan.

Tavoite:

- selkiyttää käsitystä omien toiveiden/tavoitteiden realistisuudesta
- tarkentaa käsitystä soveltuvuudesta koulutusosalalle
- lisätä uskoa itsen ja omiin mahdollisuuksiin
- määritellä selkeä koulutuksellinen tavoite ja halu hakea uudestaan opiskelemaan
- tehdä konkreettinen toimintasuunnitelma tavoitteen saavuttamiseksi
- kyky aloittaa työskentely tavoitetta kohti

Sisältö:

- oman elämäntilanteen selkeyttäminen ja kytkeminen opiskelusuunnitelmiin
- omien vahvuuksien ja kehitysalueiden hahmottaminen
- aikaisemman pääsykoetilanteen ja siihen valmistautumisen analysointi
- tavoiteltavan koulutusalan uudelleen arviointi ja varmentaminen (onko aikaisempi tavoite realistinen vai pitäisikö miettiä uusia vaihtoehtoja)
- itseluottamus ja motivaatio
- alalle soveltuvuuden ja pääsy-mahdollisuuksien arviointi
- jännittäminen ja sen hallinta
- tavoiteltavan opiskelupaikan määrittely
- konkreettinen etenemissuunta ja kyky aloittaa työskentely kohti tavoitetta

Ammattialakohtainen teemapäivä

– mielikuvista faktaksi

Kesto:

3–4 h

Osallistujien määrä:

8–15 henkilöä

Työlista

Ennen:

1. Ammattialan valinta:
 - asiakkaiden kiinnostusten mukaisesti tai
 - yhteiskunnallinen näkökulma: esim. tulevaisuuden alat, alojen työllistävyyys, työvoimapula-alat.
2. Kutsutaan teemapäivään luennoimaan alan työnantaja/työntekijöitä, oppilaitoksien edustajiksi opinto-ohjaajia/opettajia sekä opiskelijoita ja tarvittaessa teeman mukaisesti edustaja oppisopimuskeskuksesta.
3. Ohjaaja keskustelee etukäteen luennoitsijoiden kanssa teemapäivän tarkoituksesta, jotta luennoitsijat osaavat kertoa ”oikeita” asioita.
4. Ohjaaja ja nuori työstävät yhdessä listan, millaisiin asioihin nuoren kannattaa kiinnittää huomioita teemapäivässä ja minkälaisia kysymyksiä esittää luennoitsijoille.

Ammattialakohtaisessa teemapäivässä:

- työnantajat valottavat nuorille kyseessä olevaa ammattialaa, työtehtäviä ja osaamisvaatimuksia, palkkausta sekä alan työllistymisnäköymiä tulevaisuudessa
- oppilaitosten opettajat ja opiskelijat kertovat opiskelumahdollisuuksista, opiskelusta, vaatimuksista, opiskeluaikaisesta työssäoppimisesta, pääsykokeista jne.

”Suunnitelmani selkiintyivät paremmin.”

Aikana:

5. Ohjaajan tehtävä on luoda teemapäivään keskustelevalta ilmapiiri, jotta nuoret uskaltavat tehdä kysymyksiä luennoitsijoille.
6. Ohjaaja tekee muutamia tarkentavia kysymyksiä tilanteen mukaan.

Jälkeen:

7. Teemapäivän jälkeen yksilö-ohjauskäynnillä keskustellaan ja tarkennetaan nuoren koulutus- ja työllistymistavoitetta saatujen tietojen avulla.
8. Tehdään jatkosuunnitelma toimenpiteistä nuorelle, jos teemapäivässä ei saatu kaikkea tarvittavaa tietoa koulutus- ja urasuunnitelmien selkiyttämistä varten.
9. Ohjauksessa jatketaan edelleen koulutus- ja urasuunnitelman eteenpäin viemistä nuoren tarpeen mukaisesti.

Ohjattu työharjoittelu

– varmuutta koulutusvalintoihin ja työllistymiseen

Työlista

Ennen:

1. Nuori ja ohjaaja tai he yhdessä kartoittavat kiinnostavia yrityksiä ja työtehtäviä sekä miettivät työharjoittelulle tarpeen mukaisen keston.
2. Yhteisvoimin valitaan kiinnostavin ammattiala ja yritys, johon nuori tai ohjaaja soittaa ja kysyy työharjoittelumahdollisuutta.
3. Ohjaaja keskustelee etukäteen työnantajan ja nuoren kanssa työharjoittelulle asetetuista tavoitteista. Tavoitteet voivat olla seuraavanlaisia:
 - nuori saa yleiskuvan ammattialasta
 - nuori saa kokemusta erilaisista työtehtävistä yrityksessä
 - nuori saa käsityksen ammattialan asettamista vaatimuksista ja koulutuksen tärkeistä.

Ohjattua työharjoittelua erilaisissa työtehtävissä käytetään, kun yksilöohjauksessa yhdessä nuoren kanssa todetaan tarve saada tietoa ja kokemusta:

- erilaisista ammattialoista
- työtehtävistä
- ammattialan osaamisvaatimuksista
- työkokemusta

”Tiedän varmemmin, että haaveammatti on se oikea ala.”

Aikana:

4. Ohjaaja on yhteydessä harjoittelijaan ja työnantajaan harjoittelujakson aikana saadakseen tietoa harjoittelun onnistumisista ja ongelmista.
5. Ohjaaja käy harjoittelun aikana työpaikalla keskustelemassa harjoittelijan ja työnantajan kanssa harjoittelulle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta.
6. Ohjaaja käy palautekeskustelun harjoittelijan ja työnantajan kanssa harjoittelun lopussa mieluiten työpaikalla.

Jälkeen:

7. Ohjaaja kerää kirjallisen palautteen työnantajalta ja harjoittelijalta työharjoittelun päätyttyä.
8. Työharjoittelujakson päätyttyä yksilöohjauskäynnillä:
 - käsitellään harjoittelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista
 - tarkennetaan asiakkaan koulutus- ja työllistymistavoitetta saatujen tietojen sekä kokemusten avulla.
9. Ohjauksessa jatketaan edelleen koulutus- ja urasuunnitelman eteenpäin viemistä nuoren tarpeen mukaisesti.